

Sygn. akt IV Ca 490/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 marca 2021 r.

Sąd Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie IV Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący – sędzia Michał Marcysiak

Sędziowie: del. Katarzyna Ilczuk – Wojtkowska

Wojciech Szcząska

po rozpoznaniu w dniu 3 marca 2021 r. w Warszawie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) S.A. z siedzibą w B.

przeciwko E. Z.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Legionowie z dnia 12 grudnia 2019 r. sygn. I C 400/19

oddala apelację.

K. W. M. W. S.

Zarządzenie: odpis wyroku doręczyć pełnomocnikowi powoda, a pozwanemu z pouczeniem, że wyrok jest prawomocny i że uzasadnienie wyroku sporządzane jest wyłącznie na wniosek zgłoszonych w terminie tygodnia od doręczenia odpisu wyroku i podlegający opłacie w kwocie 100 zł.

W., dnia 3 marca 2021 r.

Sygn. IV Ca 490/20

UZASADNIENIE

Apelacja powoda była bezzasadna.

Do istoty niniejszej sprawy należało zbadanie, czy powodowi przysługuje wierzytelność wywodzona z weksla złożonego przy pozwie. Weksel własny jest papierem wartościowym sporządzonym w formie określonej ściśle przez ustawę z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r., poz. 160), zawierającym bezwarunkowe przyrzeczenie wystawcy weksla do zapłacenia określonej sumy pieniężnej we wskazanym miejscu i czasie i stwarzający bezwarunkową odpowiedzialność wystawcy weksla i innych osób na nim podpisanych. Zobowiązanie wystawcy weksla ma przy tym, co do zasady, charakter abstrakcyjny. Ustawowe elementy weksla własnego określa art. 101 Prawa wekslowego. Złożony przez powoda weksel posiada wszystkie te cechy. Weksel ten wystawiony został jednak jako niezupełny (tzw. weksel in blanco), w celu zabezpieczenia wierzytelności powoda z umowy pożyczki nr (...) z dnia 16

stycznia 2018 r. Taki weksel jest zatem ściśle związany z dodatkową umową zawartą między wystawcą, a remitentem weksla, będącą umową pozawekslową, która wskazuje kiedy i w jaki sposób weksel może być wypełniony. Tym samym uznaje się (inaczej niż przyjął Sąd Rejonowy), że weksel in blanco nie posiada charakteru abstrakcyjnego, a więc umieszczenie przez wystawcę podpisu na wekslu nie stanowi w tym przypadku wyłącznej przyczyny i podstawy zobowiązania wekslowego, a samo zobowiązanie wekslowe nie jest oderwane od stosunku podstawowego. Dlatego też wystawca weksla może bronić się w procesie wytoczonym mu przez remitenta zarzutami wynikającymi ze stosunku podstawowego. Przedmiotem rozstrzygnięcia sądu jest jednak nadal roszczenie wywodzone z weksla, a nie ze stosunku podstawowego, na zabezpieczenie którego weksel został wystawiony. Wystawienie i wręczenie wierzycielowi weksla gwarancyjnego ma bowiem na celu to, aby wierzyciel, w razie niezaspokojenia go w umówionym terminie płatności, miał prawo skarżyć dłużnika na podstawie wręzonego mu weksla, zamiast na podstawie zasadniczego zobowiązania. Zarzuty dotyczące samego stosunku podstawowego mogą być natomiast podnoszone w ramach rozpoznawania żądania opartego jedynie na płaszczyźnie wekslowej, a sąd, o tyle tylko sięga do łączącego strony stosunku podstawowego, o ile bada zgodność wypełnienia weksla in blanco z porozumieniem wekslowym. Wyrok uwzględniający takie powództwo jest wyrokiem odnoszącym się do roszczenia wekslowego, chyba że (np. wskutek wykazania w toku procesu, że roszczenie wekslowe nie istnieje) powód zmieni podstawę faktyczną swego żądania. Ponadto, jak jednolicie przyjmuje się w orzecznictwie sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego, w procesie wekslowym dowód przeciwny, a więc nieistnienia wierzytelności ze stosunku podstawowego, zostaje przerzucony na pozwanego, a to w związku z domniemaniem istnienia tej wierzytelności, które powstaje na skutek wystawienia i wydania weksla. W typowym procesie wekslowym powód nie jest zatem zobligowany do wykazania zasadności dochodzonego roszczenia na płaszczyźnie umowy łączącej strony (por. np. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 1967 r., sygn. III CZP 19/66, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2010 r. w sprawie IV CSK 109/10, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 29 lipca 2016 r., sygn. I ACa 126/16 oraz z dnia 16 marca 2016 r., sygn. akt I ACa 510/15, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8 listopada 2013 r. w sprawie I ACA 114/13). Ta wierzytelność nie jest bowiem przedmiotem takiego procesu.

Te zasadnicze reguły obowiązujące w typowym procesie wekslowym ulegają jednak istotnym modyfikacjom w procesie, w którym powód – przedsiębiorca, dochodzi od pozwanego – konsumenta zapłaty z weksla wystawionego in blanco w celu zabezpieczenia wierzytelności wynikającej z umowy o kredyt konsumencki (tj. umowy, o której mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 993). Jak wywiódł bowiem Trybunał Sprawiedliwości UE w punkcie 1. wyroku z dnia 7 listopada 2019 r. sygn. C – 419/18 artykuł 1 ust. 1, art. 3 ust. 1, art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie przepisom krajowym, które w celu zabezpieczenia zapłaty wierzytelności wynikającej z umowy o kredyt konsumencki zawartej między przedsiębiorcą, a konsumentem umożliwiają określenie w tej umowie zobowiązania kredytobiorcy do wystawienia weksla własnego in blanco i które uzależniają zgodność z prawem wystawienia takiego weksla własnego od uprzedniego zawarcia porozumienia wekslowego określającego warunki, na jakich taki weksel może zostać uzupełniony, z zastrzeżeniem – czego zbadanie należy do sądu krajowego – że postanowienie to i to porozumienie są zgodne z art. 3 i 5 tej dyrektywy oraz art. 10 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz. Urz. UE.L z 2008 r., Nr 133, s. 66).

W świetle przekonujących argumentów przytoczonych w uzasadnieniu tego wyroku Sąd Okręgowy podziela zajęte w nim stanowisko. W konsekwencji uznać należało, że w niniejszej sprawie należało w pierwszej kolejności, z urzędu, zbadać ewentualny niedozwolony charakter postanowienia umownego zobowiązującego pozwanego do wystawienia weksla in blanco, jak i porozumienia wekslowego, gdyż wątpliwości w tym względzie niewątpliwie istnieją, jako że wyżej przywołany wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE został wydany w sprawie wytoczonej przez powoda ((...) S.A. z siedzibą w B.) w oparciu o analogiczną do niniejszej sprawy podstawę faktyczną.

Postanowienie umowne jest sprzeczne z dobrymi obyczajami w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., jeżeli kontrahent konsumenta, traktujący go w sposób sprawiedliwy, słuszny i uwzględniający jego prawnie uzasadnione roszczenia,

nie mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument ten przyjąłby takie postanowienie w drodze negocjacji indywidualnych. Zaś w celu ustalenia, czy klauzula znacząco narusza interesy konsumenta, trzeba w szczególności wziąć pod uwagę, czy pogarsza ona jego położenie prawne w stosunku do tego, które – w braku umownej regulacji – wynikałoby z przepisów prawa, w tym dyspozytywnych. Rażąco naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję, na niekorzyść konsumenta praw i obowiązków wynikających z umowy, skutkujące niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelne traktowanie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2006 r., I CK 297/05, niepubl., z dnia 15 stycznia 2016 r., I CSK 125/15, OSNC - ZD 2017, nr 1, poz. 9; z dnia 27 listopada 2015 r., I CSK 945/14, niepubl., z dnia 30 września 2015 r., I CSK 800/14, niepubl., z dnia 29 sierpnia 2013 r. I CSK 660/12, niepubl.).

Jak wynika z przywołanego wyżej wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE, należy mieć ponadto na uwadze, że ocena potencjalnego nieuczciwego charakteru postanowienia umownego zobowiązującego pozwanego do wystawienia weksla in blanco, jak i porozumienia wekslowego, przeprowadzana na podstawie art. 385¹ k.c., powinna uwzględniać także wymóg przejrzystości wyrażony w art. 5 dyrektywy 93/13 (implementowany w art. 385 § 2 i art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.). Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości poinformowanie przed zawarciem umowy o warunkach umownych i ich skutkach ma fundamentalne znaczenie dla konsumenta. To w szczególności na podstawie tych informacji konsument podejmuje decyzję, czy zamierza związać się warunkami sformułowanymi uprzednio przez przedsiębiorcę (wyrok z dnia 21 grudnia 2016 r., G. N. i in., C#154/15, C#307/15 i C#308/15, EU:C:2016:980, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo). Jak trafnie wywiódł Trybunał Sprawiedliwości w punkcie 58. wyżej przywołanego wyroku z 7 listopada 2019 r., dokonując tej oceny, sąd krajowy powinien w szczególności ustalić, czy konsument otrzymał wszystkie informacje, które mogą mieć wpływ na zakres jego obowiązków i umożliwić mu, w szczególności, ocenę konsekwencji proceduralnych zabezpieczenia roszczeń wynikających z umowy kredytu konsumenckiego w drodze weksla własnego in blanco oraz możliwości późniejszego dochodzenia wierzytelności wyłącznie na podstawie tego weksla. Dodać należy, że oceny czy postanowienie umowne jest niedozwolone należy dokonywać według stanu na chwilę zawarcia umowy (co do tej kwestii por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17 i tam przywoływane orzecznictwo krajowe i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej).

Treść zarówno umowy pożyczki zabezpieczonej wekslem, jak i porozumienia wekslowego (wynikającego z deklaracji wekslowej) jest w niniejszej sprawie znana, jako że powód złożył kopie tych dokumentów jeszcze w toku postępowania przed Sądem Rejonowym (nie zmieniając jednak postawy faktycznej powództwa, nadal wywodził je bowiem wyłącznie z weksla). W świetle tych dokumentów, nie można stwierdzić, aby przekazano pozwanemu, do czasu zawarcia umowy pożyczki, informacje pozwalające mu na ocenę konsekwencji proceduralnych zabezpieczenia roszczeń wynikających z umowy kredytu konsumenckiego w drodze weksla własnego in blanco oraz możliwości późniejszego dochodzenia wierzytelności wyłącznie na podstawie tego weksla. Powód nie powoływał się również na przekazanie tych informacji pozwanemu w inny sposób. Pozwany nie został zatem pouczony o, objaśnionym już wyżej, rozkładzie ciężaru dowodu w procesie wekslowym, a więc w szczególności o tym, że to pozwany konsument ma obowiązek udowodnić, że weksel został wypełniony niezgodnie z porozumieniem wekslowym, ewentualnie, że suma wpisana przez powoda w wekslu nie należy mu się w całości albo w części z innych przyczyn. Nie ma tam również informacji o podstawowych przepisach regulujących postępowanie nakazowe, które mogą w poważny sposób utrudnić konsumentowi obronę przed roszczeniami przedsiębiorcy (brak automatycznego upadku nakazu zapłaty w razie wniesienia zarzutów – art. 491 § 1 k.p.c. w zw. z art. 496 k.p.c., prekluzja twierdzeń i dowodów – art. 493 § 1 k.p.c., ograniczenie możliwości dokonania potrącenia - art. 493 § 3 k.p.c., wyłączenie powództwa wzajemnego – art. 493 § 4 k.p.c.), a nawet być podstawą wyegzekwowania od niego sumy wekslowej przed rozpoznaniem zarzutów (natychmiastowa wykonalność nakazu zapłaty wydanego na podstawie weksla – art. 492 § 3 k.p.c.). W końcu nie ma również informacji o konieczności uiszczenia opłaty sądowej od zarzutów i o jej wysokości – jako warunku rozpoznania zarzutów. Brak tych informacji, zdaniem Sądu Okręgowego, uniemożliwił pozwanemu, jako konsumentowi, rzetelną ocenę konsekwencji proceduralnych zabezpieczenia roszczeń z umowy pożyczki wekslem in blanco. W ocenie Sądu Okręgowego powód nie mógłby racjonalnie spodziewać się, iż pozwany przyjąłby postanowienia dotyczące zabezpieczenia wekslowego i treść porozumienia wekslowego w drodze negocjacji indywidualnych, gdyby dysponował tymi informacjami.

Całość tychże postanowień umownych dotyczących zabezpieczenia wekslowego niewątpliwie wywołuje również nieusprawiedliwioną dysproporcję uprawnień pozwanego jako strony ewentualnego procesu wekslowego, względem uprawnień powoda w takim procesie. Jest tak przede wszystkim z uwagi na przerzucenie w procesie wekslowym na konsumenta ciężaru dowodu niezgodności między sumą wekslową, a rzeczywistą wysokością zobowiązania konsumenta wynikającego z umowy pożyczki w połączeniu z uprawnieniem przedsiębiorcy do wyegzekwowania całości sumy wekslowej jeszcze przed rozpoznaniem zarzutów konsumenta (art. 492 § 3 k.p.c.).

Z tych przyczyn należało uznać, że postanowienie zawarte w punkcie 3 ust. 1 ppkt a) umowy pożyczki w zw. z punktem 3 ust. 2 tej umowy – w zakresie w jakim zobowiązywało pozwanego do wystawienia i przekazania powodowi weksła własnego in blanco nie na zlecenie wraz z deklaracją wekslową nie jest wiążące dla pozwanego – stosownie do art. 385¹ § 1 k.c. Również porozumienie wekslowe odzwierciedlone w treści deklaracji wekslowej nie jest dla pozwanego wiążące, w zakresie w jakim upoważnia powoda do wypełnienia weksła na sumę odpowiadającą jego zadłużeniu z tytułu umowy pożyczki z dnia 16 stycznia 2018 r. Postanowienia te kształtują obowiązki pozwanego w sposób spreczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają jego interesy z przyczyn wyżej już wskazanych. Jako że postanowienia te odnoszą się do zabezpieczenia roszczeń powoda wynikających z umowy pożyczki, a także sposobu realizacji tego zabezpieczenia, nie dotyczą one głównych świadczeń stron wynikających z tej umowy i badanie ich niedozwolonego charakteru jest dopuszczalne (zdanie drugie art. 385¹ § 1 k.c.). Skoro postanowienia te są niewiążące dla pozwanego, to w konsekwencji należało uznać, że powód nie miał skutecznego względem pozwanego uprawnienia do wypełnienia weksła in blanco, co na gruncie niniejszego procesu wekslowego winno skutkować oddaleniem powództwa.

Na koniec dodać należy, że Trybunał Sprawiedliwości UE w punkcie 78. powołanego wyżej wyroku z 7 listopada 2019 r., z odwołaniem się do utrwalonego orzecznictwa, wskazał, że sądy krajowe mają obowiązek zbadania z urzędu, czy postanowienia uzgodnione między stronami mają nieuczciwy charakter, pozostawiając, w razie potrzeby bez stosowania wszelkie przepisy krajowe lub orzecznictwo, które są sprzeczne z takim badaniem (zob. podobnie wyroki: z dnia 4 czerwca 2009 r., P. G.,C#243/08,EU:C:2009:350, pkt 32,34,35; z dnia 14 czerwca 2012 r., B. E. de C.,C#618/10,EU:C:2012:349, pkt 42i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 18 lutego 2016 r., (...),C#49/14,EU:C:2016:98, pkt 46).

W związku z powyższym bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy pozostawała ocena zasadności zarzutów naruszenia prawa materialnego, na których oparta została apelacja powoda. Zarzuty te dotyczyły bowiem błędnego, w ocenie powoda, zakwalifikowania, jako niedozwolonych w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., postanowień umownych dotyczących wysokości pozaodsetkowych kosztów kredytu konsumenckiego. Skoro jednak powódka nie miała skutecznego względem pozwanego uprawnienia do wypełnienia weksła in blanco, z podstawą faktyczną powództwa była wyłącznie weksel, to już tylko ta okoliczność winna była stać się podstawą oddalenia powództwa.

Z tych względów apelacja powoda została na podstawie art. 385 k.p.c. oddalona w całości.

Zarządzenie: odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi powoda.

W., dnia 6 maja 2021 r.

M. M.